

2024

RAVON

Amfibieën van de Binnenveldse Hooilanden

Jaarverslag monitoring 2024 • Jan-Freerk Kloen

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Monitoringsplan	4
2.1.	Algemeen	4
2.2.	Locaties	5
2.2.1.	Locaties Stichting Mooi Binnenveld	6
2.2.2.	Locaties Staatsbosbeheer Gelderland	8
2.2.3.	Locatie Coöperatie Binnenveldse Hooilanden	8
2.3.	Periode	9
3.	Uitvoering monitoring	10
4.	Resultaten per locatie	11
4.1.	Locatie 1 – Randje Groene Grens	11
4.2.	Locatie 2 – Bennekomse Meent	11
4.3.	Locatie 3 – Bennekomse Hooilanden	13
4.4.	Locatie 4 – Omgeving uitkijktoren	13
4.5.	Locatie 6 – Knooppunt 13	13
4.6.	Locatie 7 – Kromme Eem zuid	14
4.7.	Locatie 8 – Zuidelijke Binnenveldse Hooilanden	15
4.8.	Complete soortenlijst	16
5.	Tot slot	17

Tekst en alle foto's: Jan-Freerk Kloen

Foto voorkant: Een volwassen man heikikker in de Binnenveldse Hooilanden, 11 juni 2024.

1. Inleiding

De Binnenveldse Hooilanden ontwikkelen zich snel na de werkzaamheden die het nieuwe gebied een goede start moesten geven. Vele vrijwilligers hebben diverse soortgroepen vanaf het begin in de gaten gehouden. Voor amfibieën is dit nauwelijks gebeurd tot 2023. Van voor de ontwikkeling was het voorkomen van de streng beschermde poelkikker al bekend in het zuidelijke deel van het gebied en in mei 2022 kwam de eerste en tot nu toe enige waarneming van de rugstreppad binnen. Bovendien komt in de nabijgelegen Blauwe Hel de heikikker voor. Een soort die het goed zou kunnen doen in het de Hooilanden, maar dan wel eerst het Valleikanaal zal moeten oversteken.

Begin 2023 heb ik een plan voor de monitoring van amfibieën in de Binnenveldse Hooilanden gemaakt. De monitoring is volgens het concept 'Daglijstjes' van RAVON. In het kort betekent het dat alle waarnemingen per locatie bijgehouden worden en ingevoerd en bij voorkeur ook een tweede bezoek wordt gebracht.

Ik heb het gebied in verschillende deelgebieden verdeeld om de monitoring overzichtelijker te maken. De meeste gebieden konden gemonitord worden op basis van geluid: de belangrijkste doelsoorten poelkikker en rugstreppad zijn zeer vocaal in het voortplantingsseizoen. Op enkele plekken konden deze waarnemingen aangevuld worden door te scheppen en eventueel zichtwaarnemingen te doen.

In 2024 heb ik gefocust op het gedeelte in het noorden van het gebied: de Bennekomse Meent. Dit omdat ik in 2023 het zuiden de meeste aandacht heb gegeven. Het doel voor dit jaar was het nieuw ontdekken van de heikikker in dat gedeelte, dichtbij de bekende populatie (maar van Gelderland gescheiden populatie door het Valleikanaal) in Blauwe Hel. De heikikker heeft het moeilijk in Nederland, maar voor het Binnenveld kan ik goed nieuws brengen: in de Bennekomse Meent is de soort aanwezig! In maart vond ik een roepend mannetje, in juni bijna 100 juveniele dieren. Een mooi resultaat voor deze bijzondere soort.

2. Monitoringsplan

2.1. Algemeen

Voor de monitoring maak ik gebruik van de Amfibieën Daglijstjes (zie [Amfibieën - Daglijstjes \(ravon.nl\)](http://ravon.nl)). Zoeken naar doelsoorten doe ik ook zoals verder in het plan beschreven, maar uiteindelijk kom je tijdens het zoeken ook andere soorten tegen en deze heb ik bijgehouden en ingevoerd. De focus bij deze methode ligt meer op de verspreiding dan op aantalstrends van de verschillende soorten. In het geval van amfibieënkoren is het ook bijna onmogelijk om een goede schatting te maken van de aantallen. De waargenomen aantallen moeten dan ook als kwalitatief geïnterpreteerd worden. Een waarneming van 20 poelkickers en 30 bastaardkickers geeft grofweg de verhouding weer en betekent dat het er meer dan 'enkele' zijn.

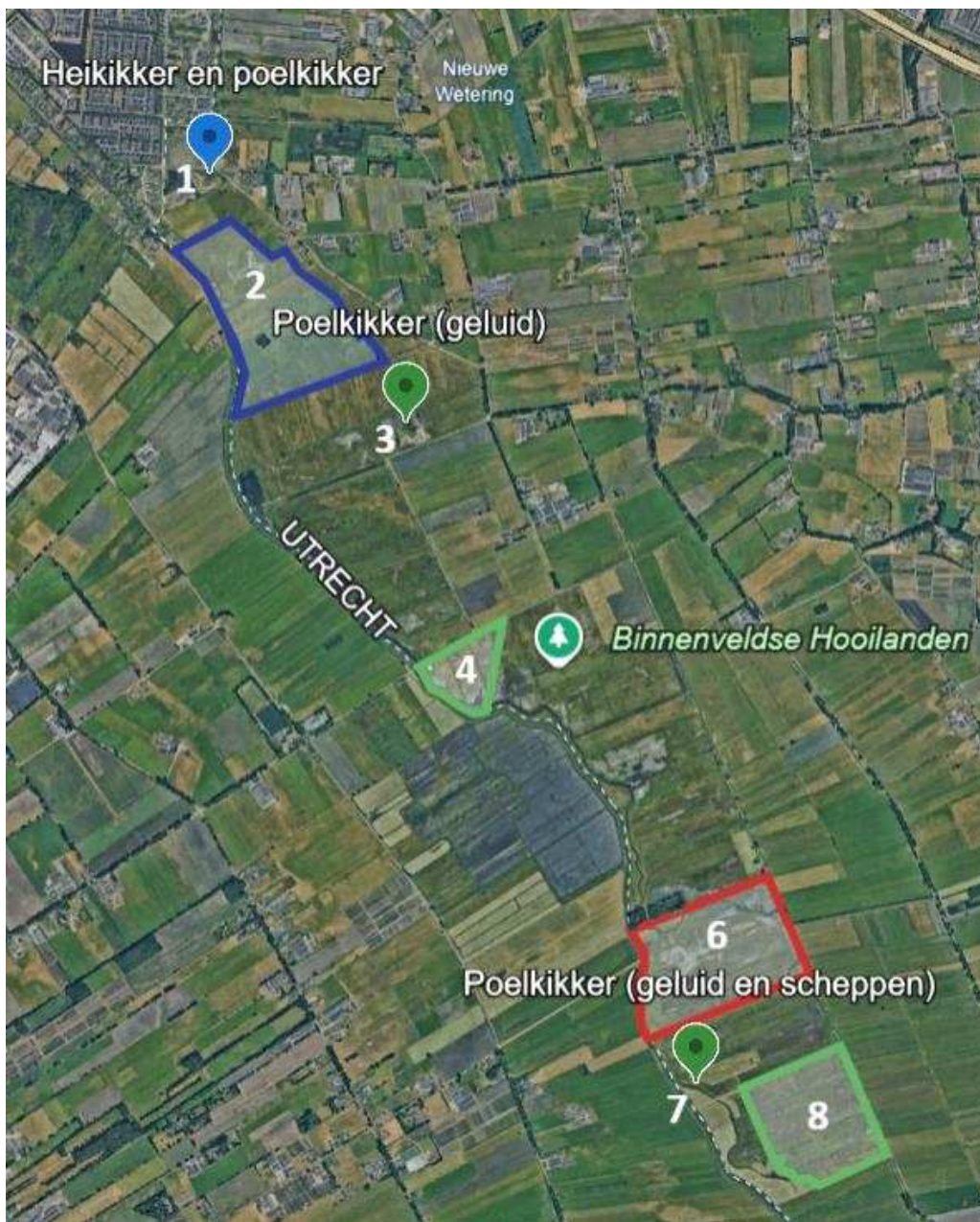
De monitoring kan bijna volledig vanaf wegen en paden op basis van geluid gedaan worden. De belangrijkste soorten om in de gaten te houden in het gebied zijn de poelkikker en rugstreeppad, aanwezigheid van deze soorten is prima op basis van geluid vast te stellen. Voor de heikikker heb ik buiten het broedseizoen door de Bennekomse Meent gelopen op zoek naar roepende mannetjes in het vroege voorjaar (het geluid is te zacht om van grote afstand te horen) en juveniele dieren in de zomer.

2.2. Locaties

Op de kaart staan interessante deelgebieden aangegeven waar een of meerdere van de doelsoorten (mogelijk) voorkomen. Veranderingen ten opzichte van 2023 zijn het uitbreiden van locatie 2, het schrappen van locatie 5 (Utrechtse zijde van het Valleikanaal, Achterbergse Hooilanden) en het toevoegen van locatie 8.

- Blauw = heikikker
- Groen = poelkikker
- Bruin = rugstreeppad
- Rood = algemeen interessant

Figuur 1: Overzichtkaart van de Binnenveldse Hooilanden met onderzoeksgebieden in blauw, groen, bruin en rood.

Figuur 4: Detailkaart locatie 6 – Knooppunt 13.

Locatie 8 is in 2024 nieuw toegevoegd aan de lijst. Dit meest zuidelijke gebied van de Binnenveldse Hooilanden bleek in 2023 een belangrijk leefgebied te zijn voor de poelkikker en daarom is hier in 2024 ook met geluid gemonitord.

Figuur 5: Detailkaart locatie 6 - Zuidelijke Binnenveldse Hooilanden.

2.2.2. Locaties Staatsbosbeheer Gelderland

Zie voor uitleg van locatie 2 hierboven. Ten opzichte van 2023 is het zoekgebied flink uitgebreid. Dit naar aanleiding van waarnemingen van Henk Kloen gedurende het seizoen in 2024 waaruit bleek dat het verspreidingsgebied van de heikikker verder was uitgebreid dan ik had verwacht. Ik heb de gehele Bennekomse Meent (vanaf bestaande, maar niet openbaar toegankelijke paden) bezocht.

Figuur 6: Detailkaart locatie 2 – Bennekomse Meent.

Locatie 3 is geschikt leefgebied voor de poelkikker en kan vanaf de Kooiweg op basis van geluid geïntervieweerd worden.

Figuur 7: Detailkaart locatie 3 – Bennekomse Hooilanden.

2.2.3. Locatie Coöperatie Binnenveldse Hooilanden

Bij de groene pointer van locatie 7 is een watertje (Kromme Eem) waar waarschijnlijk ook poelkikkers zitten en hier kan ook (min of meer) vanaf het pad geschept worden. Mede vanwege de aanwezigheid van een hoge dichtheid grote modderkruipers is het belangrijk om het habitat zo veel mogelijk met rust te laten. Omdat scheppen ook moeite kost vanwege het hygiëneprotocol en

misschien niet eens nodig om de aanwezigheid van poelkikkers vast te stellen verwacht ik niet heel vaak te gaan scheppen, maar een vergunning om dit incidenteel te doen lijkt me nuttig voor als er weinig kooractiviteit is op deze locatie.

Op deze locatie kan ook gezocht worden naar salamanders door in het donker met een zaklamp langs het water te lopen. Waarnemingen van vissen die ik tijdens het scheppen doe worden meegenomen in het Meetnet Zoetwatervissen.

Figuur 8: Detailkaart locatie 7 - Kromme Eem.

2.3. Periode

De monitoring kan van maart tot en met september plaatsvinden, waarin maart (voor heikikker), mei en juni de belangrijkste maanden zijn.

Voor alle locaties is mijn doel om drie tot vier keer, maar in elk geval twee keer per jaar een bezoek te brengen en de soorten en aantallen naar schatting bij te houden.

3. Uitvoering monitoring

In het eerste jaar leek het plan voor één persoon te ambitieus, maar in 2024 bleek dat met wat meer kennis de inventarisatie goed te doen is. Het omvat meerdere bezoeken aan in totaal zeven locaties. De meeste locaties zijn wel met één vrij kort bezoek te controleren op gehoor. Een rondje fietsen in de avond is geen straf op een mooie avond in mei en daarmee zijn met één tot anderhalf uur alle locaties die op gehoor onderzocht kunnen worden bezocht.

In tabel 1 is een overzicht van hoe vaak de verschillende locaties bezocht zijn en welke methode is toegepast.

Tabel 1: Aantal bezoeken per locatie in 2023.

locatie (nummer)	Aantal keer bezocht	methode
1	1x	Zicht
2	3x	Zicht en geluid
3	1x	Geluid
4	1x	Geluid
6	1x	Geluid
7	2x	Geluid en scheppen
8	1x	Geluid

Toelichting:

Locatie 2 had dit jaar de focus, omdat ik deze in 2023 helemaal niet bezocht heb. Na de zeer natte herfst en winter stond het grootste deel van dit gebied tot zeker juni grotendeels onder water. Dat maakte het een enorm uitgebreid en geschikt amfibieënhabitat, maar ook lastig doorheen te komen. Vanaf de randen heb ik de meeste waarnemingen gedaan.

In het meest zuidelijke deel van de Binnenveldse Hooilanden heb ik in 2023 onderweg naar de rest van de locaties zeker twee keer waarnemingen van poelkikkers en bastaardkikkers genoteerd. Dit deel van het gebied heb ik in 2024 opgenomen in het monitoringsplan als locatie 8.

4. Resultaten per locatie

4.1. Locatie 1 – Randje Groene Grens

Ik heb locatie 1 bezocht op 6 maart. Voor veel soorten is dit nog erg vroeg in het seizoen, maar voor heikikkers was dit precies de piek van de paartijd. Ik heb in dit deelgebied helaas geen waarnemingen van amfibieën gedaan.

4.2. Locatie 2 – Bennekomse Meent

De Bennekomse Meent heeft dit jaar mijn focus gekregen. Mijn eerste bezoek was op 6 maart, midden in de paartijd van de heikikker. Deze soort was nog nooit eerder gemeld aan de Gelderse kant van het Vallekanaal (De Grift), maar is bekend van de Blauwe Hel (hemelsbreed op zo'n 500 meter van de Binnenveldse Hooilanden, aan de Utrechtse kant van het Vallekanaal). Ondanks dat ik amper amfibieën heb kunnen waarnemen op de nog frisse maartse dag, heb ik wel een eerste heikikker voor het gebied kunnen vinden! In eerste instantie kon ik hem slecht horen door al het omgevingsgeluid, maar dat werd toch beter. Waarschijnlijk slechts één beest, die redelijk uitbundig zat te roepen in een ondiep watertje. Ik heb de kikker niet kunnen vinden, bij benadering werd hij stil. Het geluid staat wel op een opname met mijn telefoon.

Mijn tweede bezoek was op 11 juni. Henk Kloen meldde op 7 juni een juveniele heikikker tijdens een vlinderinventarisatie in het gebied, waarna ik meteen naar meer juveniele kikkers ben gaan zoeken. Dit resulteerde in maar liefst 94 juveniele en één volwassen heikikker. De juveniele heikikkers trof ik in drie verschillende hoeken van het gebied aan. Het lijkt erop dat de soort zich redelijk verspreid heeft door het gebied. Hoe ver de heikikkers precies zijn en hoe lang al is voor nu nog onbekend. Wel is duidelijk dat 2024 een prima eerste jaar was voor deze nieuwe soort in de Bennekomse Meent.

Figuur 9: Een juveniele heikikker met de kenmerkende (maar niet noodzakelijke!) lichte rugstreep in de Bennekomse Meent op 11 juni 2024.

Figuur 10: Een mooi contrastrijk getekende adulte heikikker in de Bennekomse Meent op 11 juni 2024.

Op 16 september bezocht ik nog een keer het gebied en vond ik met veel moeite 7 heikikkers (4 juveniel, 3 subadult). Verder zag ik met name meer dan 100 juveniele groene kikkers die toen net het water verlaten hadden en daarnaast enkele bruine kikkers, gewone padden en twee poelkikkers.

Figuur 11: Een sterk afwijkende juveniele groene kikker in de Bennekomse Meent. Volgens Maarten Gilbert (RAVON) heeft dit exemplaar mogelijk ontbrekende iridoforen en verminderde pigmentaanmaak in de xanthoforen. Dit veroorzaakt de vreemde combinatie van extreem gele en extreem donkere kleuren.

In 2025 zal dit gebied nogmaals mijn focus krijgen om in het voortplantingsseizoen te proberen te weten te komen hoeveel heikikkers ongeveer in het gebied roepen en hoever ze zich hebben weten te verspreiden.

Tabel 2: Soorten en aantallen locatie 2.

#	Soort	Geteld aantal 2023	Geteld aantal 2024
1	Heikikker		103
2	Bruine kikker		19
3	Gewone pad		3
4	Groene kikker onbekend		122
5	Poelkikker		2

4.3. Locatie 3 – Bennekomse Hooilanden

De ondiepe plas langs de Kooiweg in de Bennekomse Hooilanden heb ik bezocht op 8 april. Hoewel doorgaans voor groene kikkerkoren behoorlijk vroeg in het seizoen, was het een zeer geschikte avond voor amfibieënkoren, die op die avond door het hele gebied veel te horen waren. Op deze locatie waren echter slechts enkele bastaardkikkers te horen.

Tabel 3: Soorten en geschat aantal locatie 3.

#	Soort	Max. geteld aantal 2023	Max. geteld aantal 2024
1	Bastaardkikker	20	5
2	Poelkikker	10	

4.4. Locatie 4 – Omgeving uitkijktoren

De omgeving van de uitkijktoren heb ik eveneens op 8 april bezocht. Het was rustig in dit gedeelte van het gebied. In de driehoek waar het wandelpad omheen loopt vanaf de uitkijktoren waren enkele poelkikkers te horen.

Tabel 4: Soorten en geschat aantal locatie 4.

#	Soort	Max. geteld aantal 2023	Max. geteld aantal 2024
1	Bastaardkikker	25	
2	Poelkikker	15	7
3	Bruine kikker	1	
4	Gewone pad	1	

4.5. Locatie 6 – Knooppunt 13

Locatie 6 is min of meer het gebied dat te horen is vanaf knooppunt 13 (kruispunt Veensteeg/Nieuwesteeg) en evenwijdig daaraan vanaf het fietspad langs de Grift. Dit is ook het gebied waar het vlonderpad in ligt. Dit gebied heb ik geïnventariseerd op 8 april.

Op deze dag was er in dit gedeelte nog weinig kooractiviteit. Slechts enkele bastaardkikkers en een gewone pad lieten zich horen.

Tabel 5: Soorten en geschat aantal locatie 6.

#	Soort	Max. geteld aantal 2023	Max. geteld aantal 2024
1	Bastaardkikker	45	3
2	Poelkikker	2	
3	Gewone pad		1

4.6. Locatie 7 – Kromme Eem zuid

Deze locatie heb ik twee keer bezocht, op 8 april voor het geluid en op 1 juni gewapend met een schepnet. De locatie bestaat uit het brede deel van de Kromme Eem tussen het Koekoeksbloempad en de Veeneiken. In eerdere jaren had ik hier vrijwel zekere poelkickers waargenomen, maar zonder geluid of te vangen. Het konden dus ook sterkgelijkende bastaardkickers zijn.

Op 1 juni heb ik deze locatie met schepnet geïnterviewd. De vangst bestond voornamelijk uit amfibieënlarven: 31 kleine watersalamander, 101 gewone pad en 1 bruine kikker. Daarnaast ving ik 10 volwassen bastaardkickers. Net als in 2023 geen poelkickers op deze locatie.

De bijvangst bestond op deze locatie uit verschillende vissen. Eén soort was de grote modderkruiper. Verder ving ik verschillende driedoornige en één tiendoornige stekelbaars. Een soort waar ik minder trots op was de zonnebaars, een zeer invasieve exoot die al eerder noordelijker in de Kromme Eem aangetroffen was, maar nog niet op deze plek. Die blijkt zich helaas (maar niet verrassend) verder te verspreiden via het water in het Binnenveld.

Op 8 april in de avond was het op deze locatie doodstil. Enkel een slootje oostelijker, langs het meteoveld waren enkele poelkickers te horen.

Figuur 12: Gevangen zonnebaars in de Binnenveldse Hooilanden op 1 juni 2024.

Tabel 6: Soorten en geteld aantal amfibieën locatie 7.

#	Soort (amfibieën)	Geteld aantal 2023	Geteld aantal 2024
1	Bastaardkikker	2	10
2	Kleine watersalamander	11	31 (larve)
3	Groene kikker onbekend	3	
4	Gewone pad	2	101 (larve)
5	Bruine kikker		1 (larve)

Tabel 7: Soorten en geteld aantal vissen locatie 7.

#	Soort (vissen)	Geteld aantal 2023	Geteld aantal 2024
1	Grote modderkruiper	1	1
2	Bittervoorn	2	
3	Marm grondel	3	
	Driedoornige stekelbaars		7
	Zonnebaars		1
	Tienddoornige stekelbaars		1

4.7. Locatie 8 – Zuidelijke Binnenveldse Hooilanden

In 2024 is deze locatie als locatie 8 voor het eerst in het plan komen. Het gaat om een vierkant tussen de Grift, het Koekoeksbloempad en de Veensteeg.

Figuur 13: Detailkaart Locatie 8. Dit gebied is in 2023 geïnventariseerd onderweg naar andere gebieden en in 2024 voor het eerst opgenomen in de monitoring.

Van alle locaties die ik geïnventariseerd heb lijkt dit gebied het zwaartepunt van de poelkikkerpopulatie te zijn. Waar ik in de rest van de Binnenveldse Hooilanden over het algemeen meer bastaardkikkers dan poelkikkers hoorde, was dat hier duidelijk andersom. Op deze locatie heb ik waarnemingen op gehoor gedaan vanaf de Veensteeg en het Koekoeksbloempad.

Op 8 april waren hier de grootste aantallen groene kikkers te horen, waarbij de poelkikkers duidelijk in de meerderheid waren. Echter waren er ook enkele bastaardkikkers aanwezig, waarbij koortjes van beide soorten allemaal een eigen hoekje in het gebied leken te hebben en niet door elkaar riepen.

Tabel 8: Soorten en geschat aantal in de zuidelijke Binnenveldse Hooilanden.

#	Soort	Max. geteld aantal 2023	Max. geteld aantal 2024
1	Bastaardkikker	20	10
2	Poelkikker	30	30

4.8. Complete soortenlijst

Voor het overzicht is hier tot slot een complete soortenlijst van de amfibieënwaarnemingen van het gebied. Aantallen of schattingen zijn niet in de tabel opgenomen. In de laatste kolom staat het jaartal vermeld dat de soort voor het eerst is aangetroffen in het kader van deze monitoring.

Tabel 9: Complete soortenlijst Binnenveldse Hooilanden in 2023 zonder aantallen en met het jaar dat de soort voor het eerst is aangetroffen in het kader van deze monitoring.

#	Soort	Jaar eerste waarneming inventarisatie
1	Bastaardkikker	2023
2	Poelkikker	2023
3	Kleine watersalamander	2023
4	Gewone pad	2023
5	Bruine kikker	2023
6	Groene kikker onbekend	2023
7	Heikikker	2024

5. Tot slot

Het tweede jaar van de amfibieëninventarisatie in de Binnenveldse Hooilanden was een bijzonder leuk en motiverend jaar. Met name in de Bennekomse Meent is er nog niet zo veel bekend over de precieze soortensamenstelling en verspreiding, waardoor er genoeg te ontdekken is. Lijdend voorwerp in dit gebied is natuurlijk de heikikker, de soort die ik nieuw ontdekte voor de Gelderse kant van het Valleikanaal. Ik was niet verbaasd, het leek mij meer een gebrek aan kennis dan gebrek aan heikikkers dat de soort er nog nooit werd waargenomen, maar toch was ik blij verrast dat ik al tijdens mijn eerste inventarisatie een roepend mannetje vond. Het zijn stiekeme kikkers, die slechts zacht roepen, stil worden bij benadering en het liefst meteen onderduiken bij benadering. Ook de juvenielen waren in eerste instantie lastig te grijpen in de begroeiing, maar uiteindelijk bleken het er zo veel dat het vanzelf lukte ze te vinden.

Dat de heikikker hier voorkomt, roept bij mij meteen meer vragen op. Hoe lang komt de heikikker hier al voor? Is hij over het hoofd gezien of pas net verschenen? Hoe ver heeft de soort zich al verspreid aan de Gelderse kant van het Valleikanaal? Vragen waar ik in de komende jaren meer antwoorden op hoop te krijgen.

Voor vragen en ideeën kun je contact opnemen met mij via onderstaand e-mailadres.

Jan-Freerk Kloen

info@jfknatuurblog.com

Wil je meer zien over hoe ik de (lokale) natuur beleef en fotografeer? Neem dan eens een kijkje op mijn blog, JFK Natuurblog: www.jfknatuurblog.com.